

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS

PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU

Rīgā

2005. gada 15. februārī

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas rīcības sēdes priekšsēdētājs Aivars Endziņš, tiesneši Aija Branta, Romāns Apsītis, Ilma Čepāne un Juris Jelāgins,

2005. gada 15. janvārī tiesa rīcības sēdē, izskatot lietu Nr. 2004-23-01 „**Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 77. panta piektās daļas otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. un 94. pantam**”,

konstatēja:

1. 2004. gada 16. novembrī Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa) ierosināja lietu pēc Latgales apgabaltiesas Krimināllietu kolēģijas pieteikuma.

Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas pieteikumā tiek apstrīdēta Latvijas Kriminālprocesa kodeksa (turpmāk – Kriminālprocesa kodekss) 77. panta piektās daļas otrā teikuma (turpmāk apstrīdētā norma) atbilstība Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. un 94. pantam.

Apstrīdētā norma noteica, ka laiku, kas izlietots visu apsūdzēto un viņu aizstāvju iepazīstināšanai ar krimināllietas materiāliem, neieskaita apsūdzētā apcietinājuma termiņā, kas piemērots kā drošības līdzeklis, ja ievēroti likuma

77. panta otrajā un trešajā daļā minētie nosacījumi.

2. Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētā norma esot pretrunā ar Satversmes 94. pantu, kas noteic, ka nevienam nedrīkst atņemt vai ierobežot brīvību citādi kā tikai saskaņā ar likumu. Apstrīdētā norma neatbilstot arī Satversmes 92. pantam, kas paredz, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un intereses taisnīgā tiesā.

2.1. Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētā norma neatbilstot gan Kriminālprocesa kodeksa normām, gan Satversmes 94. pantam, jo tā ārpus likumīga pamata paredzot procesa virzītājam iespējas ierobežot personas brīvību.

Sistēmiski tulkojot Kriminālprocesa kodeksa normas, esot secināms, ka personas brīvību varot ierobežot vienīgi uz tiesneša lēmuma pamata. Tas izrietot no Kriminālprocesa kodeksa 11. panta, kas noteic, ka nevienu nedrīkst apcietināt citādi kā tikai uz tiesas vai tiesneša lēmuma pamata. Arī no Kriminālprocesa kodeksa 76. panta 3. daļas izrietot, ka apcietinājumu kā drošības līdzekli drīkst piemērot tikai ar tiesneša lēmumu. Tāpat no Kriminālprocesa kodeksa 77. panta izrietot, ka tiesneša kompetencē ir pieņemt lēmumu par apcietinājuma termiņa ilgumu.

Apstrīdētā tiesību norma pieļaujot procesa virzītājiem turēt apsūdzēto apcietinājumā, neskatoties uz to, ka tiesneša lēmumā noteiktais apcietinājuma termiņš ir beidzies. Pieteikumā vērsta uzmanība uz to, ka tiesneša lēmuma izpilde, ar kuru tika piemērots drošības līdzeklis apcietinājums vai pagarināts apcietinājuma termiņš tiek apturēts, kad apsūdzētais, kurš tiek turēts apcietinājumā un viņa aizstāvis iepazīstas ar krimināllietas materiāliem, lai realizētu tiesības uz aizstāvību.

Tāpat tiesneša lēmuma izpildi varot apturēt prokurors, iesniedzot izmeklēšanas cietuma administrācijai izziņu, ka apsūdzētais un viņa aizstāvis uzsākuši iepazīšanos ar lietas materiāliem. Šāda situācija esot pretrunā ar tiesas un tiesneša nolēmuma obligātuma un saistošā spēka principu.

Tiesneša lēmuma izpilde tiekot pārtraukta, jo laiks, kad apsūdzētais un viņa aizstāvis iepazīstas ar lietas materiāliem, netiek ieskaitīts apcietinājuma termiņā, kas piemērots kā drošības līdzeklis, bet persona faktiski tiekot turēta apcietinājumā.

Apstrīdētā norma pieļaujot, ka tiesneša lēmumā par apcietinājuma kā drošības līdzekļa piemērošanu vai lēmumā par apcietinājuma termiņa pagarināšanu noteiktais apcietinājuma beigu termiņš tiek pagarināts par tādu laika periodu, kādu, iepazīstoties ar lietu, izmantojis apsūdzētais un viņa aizstāvis. Turklāt, ja krimināllietā apcietinājumā atrodas vairāki apsūdzētie, tad apcietināšanas termiņš tiek pagarināts, kamēr ar lietas materiāliem ir iepazīnušies visi apsūdzētie un viņu aizstāvji.

2.2. Apstrīdētā norma neatbilstot Satversmes 92. pantam, jo laika periodā, kad apsūdzētais un viņa aizstāvis iepazīstas ar krimināllietas materiāliem, apsūdzētajam tiekot liegta tiesas pieejamība, lai pārbaudītu apcietinājumā turēšanas likumību un pamatotību, jo neesot lēmuma uz kura pamata apsūdzētais tiek turēts apcietinājumā. Lēmuma neesamības rezultātā apcietinātajam tiekot liegta pārsūdzības iespēja.

Apstrīdētā norma apsūdzētajam liedz iespēju lūgt tiesai pārbaudīt apcietinājumā turēšanas likumību un pamatotību, līdz ar to aizstāvēt savas tiesības un likumīgās intereses taisnīgā tiesā.

Pieteikumā vērsta uzmanība uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000. gada 31. jūlija spriedumu lietā *Jecius v. Lithuania*, kurā norādīts – ja personas atrašanās apcietinājumā turpinās ilgāk par termiņu, kas norādīts pēdējā tiesneša lēmumā par apcietinājuma pagarināšanu, apcietinātais tiek turēts apcietinājumā bez tiesneša lēmuma. Pieteikumā norādīts, ka personas turēšana apcietinājumā ilgāk par tiesneša lēmumā noteikto laiku ir pretrunā ar tiesiskās noteiktības un patvaļas aizlieguma principiem, jo brīvības atņemšana nedrīkst notikt patvaļīgā veidā.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto normu, Latvijas Republikas

Saeima (turpmāk – Saeima), atbildes rakstā atzīst, ka pieteikumā norādītie argumenti, kas norāda uz apstrīdētas normas neatbilstību Satversmes 92. un 94. pantam ir pamatoti.

Saeima norāda, ka apstrīdētā norma Kriminālprocesa kodeksā tika iekļauta ar 2001. gada 15. februāra likumu „Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā”.

Atbildes rakstā vērsta uzmanība uz apstākli, ka jau 7. Saeimas sasaukuma laikā Juridiskā komisija esot iesniegusi priekšlikumu, kas paredzēja izslēgt apstrīdēto normu no Kriminālprocesa kodeksa, līdz ar to novēršot nepamatotus cilvēktiesību aizskārumus. Tomēr, izskatot attiecīgo likumprojektu, Saeima neatbalstīja apstrīdētās normas izslēgšanu no Kriminālprocesa kodeksa.

Saeima uzsver, ka izvērtējot apstrīdētās normas nepieciešamību kriminālprocesa norisē, kā arī, ņemot vērā to, ka tā var radīt nepamatotus cilvēktiesību aizskārumus, Juridiskā komisija iesniegusi Saeimai likumprojektu „Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā”, kas paredz apstrīdētās normas izslēgšanu no Kriminālprocesa kodeksa.

4. Saeima 2005. gada 20. janvārī pieņēma likumu „Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā”, ar kuru no Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 77. panta tiek izslēgts piektās daļas otrais teikums. Šie grozījumi Kriminālprocesa kodeksā stājās spēkā 2005. gada 1. februārī.

5. Tā kā apstrīdētā norma ir zaudējusi spēku, tiesvedība lietā ir izbeidzama.

Ņemot vērā augstākminēto un pamatojoties uz Satversmes tiesa likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktu, Satversmes tiesa

nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2004-23-01 „Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 77. panta piektās daļas otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. un 94. pantam”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētājs

Aivars Endziņš